

Tampereen lidesjärven linnustoselvitys 2025

Pertti Koskimies

Diaarinro TRE:7500/02.04.01/2022

Kunta-Helmi -hanke: lidesjärven ja Vähäjärven lintuvesikunnostuksien jatkot

Faunatican raportteja 57/2025

Päiväys: 15.9.2025
Kirjoittaja: Pertti Koskimies

Kannen kuva: Naurulokki (© Pertti Koskimies)

Karttakuvat: © 2025 / Faunatica Oy
Pohjakartat ja ilmakuvat: © Maanmittauslaitos

Espoo 2025

Suosittellemme viittaamaan tähän raporttiin seuraavasti:

Koskimies, P. 2025: Tampereen lidesjärven linnustoselvitys 2025. – Faunatican raportteja 57/2025. 29 s.

Sisällysluettelo

SISÄLLYSLUETTELO	2
1. JOHDANTO	4
1.1. Iidesjärven elinympäristöt	4
1.2. Iidesjärven pesimälinnusto.....	4
1.3. Iidesjärven linnuston suojele ja seuranta	5
2. LINNUSTOSELVITYKSEN TAVOITTEET JA MENETELMÄT 2023–2025	7
2.1. Selvityksen tavoitteet	7
2.2. Pesimälinnuston laskentamenetelmät	7
2.3. Parimäärälaskentojen luotettavuus.....	8
2.4. Poikuelaskentojen luotettavuus	9
3. TULOKSET	12
3.1. Pesivät ja paikalliset lintulajit vuonna 2025	12
3.1.1. Pesimälinnuston kokonaismäärät.....	12
3.1.2. Pesivät vesilintulajit ja -parit	12
3.1.3. Pesimättömät vesilintulajit.....	12
3.1.4. Pesivät lokkilinnut	13
3.1.5. Pesivät ranta- ja kosteikkolinnut.....	13
3.2. Vesilintujen ja naurulokin poikastuotto vuonna 2025.....	14
3.2.1. Vesilintujen poikastuotto	14
3.2.2. Naurulokin poikastuotto	14
3.3. Pesimättömiä ruokavieraita 2025	15
4. JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	18
4.1. Iidesjärven pesimälinnuston suojeleuarvo	18
4.1.1. Suojeleuarvoon erityisesti vaikuttavat lajiryhmät	18
4.1.2. Iidesjärven suojeleuarvoa nostavat lajit.....	18
4.1.3. Pesimälinnuston suojeleuarvon vuosivaihtelut.....	18
4.1.4. Iidesjärven arvokkaimmat osa-alueet	19
4.2. Linnuston pitkäaikaiset kannanmuutokset	20
4.2.1. Vesilintujen kannanmuutokset.....	20
4.2.2. Lokkien ja kalatiiran kannanmuutokset	21
4.2.3. Kertusten kannanmuutokset.....	22
4.2.4. Pajusirkun kannanmuutokset	22
4.3. Linnuston suojeleutoimet	23
4.3.1. Käyttökelpoisia suojeleukeinoja	23

4.3.2.	Lokkien pesäpaikkojen lisääminen lautoilla ja luhtia raivaamalla	24
4.3.3.	Luhtien hoitaminen vesilintujen pesimäolojen parantamiseksi	25
4.3.4.	Rantaniittyjen ja -luhtien laidunnus	25
4.3.5.	Pienpetojen ja varislintujen pyynti	25
4.3.6.	Hoitokalastus	26
4.3.7.	Pöntöt	26
4.3.8.	Tähänastisten hoitotoimien vaikutus pesimälinnustoon	26
KIRJALLISUUS		28

1. Johdanto

Tampereen kaupunki on tilannut lidesjärven pesivän vesi-, ranta- ja lokkilinnuston sekä poikueiden selvityksen vuosille 2023, 2024 ja 2025 Faunatica Oy:ltä. Vuoden 2023 ja 2024 tulokset esitetään Koskimiehen (2023 ja 2024) raporteissa. Tässä raportissa esitetään vuoden 2025 havainnoinnin tulokset sekä arvio hoitotoimenpiteiden vaikutuksista linnustoon ja suositukset jatkotoimille.

1.1. lidesjärven elinympäristöt

Lidesjärvi on vajaat kolme kilometriä pitkä ja enimmillään reilut puoli kilometriä leveä lintujärvi Tampereen keskustan itäpuolella (kuva 1). Järven pinta-ala on noin 90 ha, josta avovesialaa on noin 64 ha. Veden keskisyyvyys on 1,2 m, ja syvimmällä kohdalla vettä on 2,6 m. Veden tila on määritelty huonoksi suurten fosfori- ja klorofyllipitoisuuksien vuoksi.

Lidesjärvellä avovettä reunustavat enimmäkseen hyvin kapeat järviruovikot, osmankäämiköt sekä sara- ja korteluhdat, jotka vaihtuvat järven etelärannalla enimmäkseen kapeahkojen pensaikkovöiden kautta paikoin joko luhtaisiksi tai kuivemmiksi lehtimetsiksi ja toisin paikoin pikku niityiksi tai muiksi, suureksi osaksi ihmistoiminnan muokkaamiksi avoimiksi ympäristöiksi. Laajempia luhtia on järven itä- ja länsipäässä. Pohjoisrannalla kapeita vesikasvustoja on niukasti, ja tiheäkasvuiset koivu- ja tervaleppämetsiköt ulottuvat vesirajaan saakka. Paikoin etelä- ja länsiosassa ulkoilupolut, matonpesupaikat, lähellä rantaa olevat asuinalueet ja muu rakennettu ympäristö yltää järven rannoille saakka.

1.2. lidesjärven pesimälinnusto

Lidesjärvi on Tampereen seudun tunnetuin lintujärvi, jonka vesi- ja rantalinnustosta on julkaistuja tietoja 1940-luvulta lähtien ja yksittäisiä havaintoja aiemmiltakin vuosikymmeniltä (Kosonen ym. 2016). Vaikka pesimälinnustoa on seurattu lidesjärvellä pitempään kuin millään muulla lintujärvellä Pirkanmaalla, tehtiin ensimmäinen kattava ja järjestelmällinen vesi- ja rantalintulajiston selvitys vasta vuonna 1971. Sen jälkeen pesimälinnusto ja ainakin sen tärkeimpiin kuuluvana osana vesilinnut on laskettu yli 15 kertaan, joten lajiston ja pesimäkantojen pitkäaikaisista muutoksista on saatavilla vertailukelpoinen tietopohja linnuston seurannan ja suojelun tarpeisiin.

Lidesjärvellä on pesinyt suuri joukko vesi- ja rantalintuja sekä enimmillään yli 700 paria naurulokkeja (Kosonen ym. 2016). Naurulokki on lidesjärven ja kaikkien suomalaisten lintujärvien avainlaji, joka pystyy yhdyskunnittain pesiessään yleensä menestyksellisesti karkottamaan peto- ja varislintuja sekä jossain määrin myös minkkejä, supikoiria ja muita nisäkäspetoja. Siksi varsinkin sotkat ja uikut mutta monet muutkin vesilinnut hakeutuvat pesimään naurulokkiyhdyskuntien lähetyville, mutta kolonioiden pienentyessä ja harventuessa naurulokkien ilmapuolustuksesta hyötyvät vesilinnutkin vähenevät. lidesjärvelläkin vesilintukannat ovat nykyisin huomattavasti pienempiä kuin menneinä vuosikymmeninä. Lisäksi rantojen rakentaminen sekä matonpesupaikat ja ulkoilureitit ovat

heikentäneet etenkin järven länsiosassa linnuston elinoloja elinympäristöjen tuhoutumisen ja ihmisistä johtuvan häiriintymisen vuoksi.

1.3. Iidesjärven linnuston suojelu ja seuranta

Iidesjärvi on valtakunnallisen lintuvesiensuojeluohjelman kohde, joka on suojeltu rantoineen sekä maakunta- että yleiskaavassa. Alueesta on tarkoitettu muodostaa luonnonsuojelulain 24. pykälän mukainen yksityinen luonnonsuojelualue Tampereen kaupungin luonnonsuojeluohjelman mukaisesti. Kaupunki omistaa rannat sekä pääosan vesialueesta.

Tampereen kaupunki on viime vuosina tehostanut Iidesjärven linnuston ja elinympäristöjen suojelua Kunta-Helmi-hankkeen yhtenä kohteena mm. rakentamalla naurulokkien pesäpaikaksi kaksi vierekkäistä kelluvaa pesälauttaa sekä kalastamalla mahdollisimman tehokkaasti varsinkin särkikaloja, jotka käyttävät ravinnokseen lintujen ja etenkin sukeltajasorsien syömiä vesiselkärangattomia. Sukeltajasorsien kantojen viimeaikaisen taantumisen yhtenä syynä pidetään ravintokilpailua lintujen ja kalojen kesken. Pesäpaikkojen ja ravinto-olojen kohentumisen toivotaan houkuttelevan Iidesjärvelle lisää niin naurulokkeja kuin vesilintujakin (Tampereen kaupunki 2022).

Iidesjärven etelä- ja itärannalle on raivattu laidunalue avointen elinympäristöjen laajentamiseksi ja monipuolistamiseksi. Hiehojen laidunnus aloitettiin etelärannalla Jokipohjan uudella alueella vuonna 2023. Itärannalla aiemmin käytössä ollutta laidunluetta on laajennettu lähemmäs rantaa, ja siellä laidunnus aloitettiin vuonna 2024. Laiduntaminen monipuolistaa varsinkin useiden rantalintujen, kuten kahlaajien, lokkien ja avomaapikkulintujen, pesimä- ja ruokailuympäristöjä. Lisäksi Iidesjärvellä on viime vuosina pyydystetty minkkejä ja supikoiria lintujen pesintätuhojen pienentämiseksi. Kaikkia näitä suojelutoimia jatketaan myös tulevana vuosina, mikä todennäköisesti elvyttää ja kasvattaa pesimälinnuston monimuotoisuutta ja runsautta nykyisestä.

Iidesjärven linnuston suojeluarvoa ja -keinoja koskevat johtopäätökset ovat samat kuin vuoden 2024 yhteenvedossa, ja ne on toistettu tässä raportissa pesimäkauden 2025 laskentatulosten jälkeen.

Kuva 1. Tampereen lidesjärven linnustoselvityksen tutkimusalue vuosina 2023–2025.

2. Linnustoselvityksen tavoitteet ja menetelmät 2023–2025

2.1. Selvityksen tavoitteet

Lidesjärven vesi- ja rantalintujen pari- ja reviirimäärät laskettiin pesimäkaudella 2023–2025 lintukantojen nykytilan selvittämiseksi. Laskennat kattoivat järven koko avovesialueen, rantaluhdat ja pensaikot sekä paikoin reunimmaisiet rantalehdot (kuva 1). Kuitenkin Palvaanniemen länsi- ja keskiosaan Vuohenojan asuinalueen eteläpuolelle jäi noin 3–4 hehtaarin kosteikko-, laidun- ja pensaikkoalue, jolla ei käyty asuinalueiden, aidatun laitumen ja maaston vaikeakulkuisuuden vuoksi, mutta jolla äänteleviä lintuja kuulosteltiin eri puolilta, eikä sieltäkään kovin montaa erityisesti huomioitavan lajin reviiriä jäänyt todennäköisesti havaitsematta. Pesimälajiston ja parimäärien lisäksi tutkimuksessa selvitettiin vesilintujen ja naurulokin poikastuottoa. Tämä kolmivuotinen tutkimus toteutettiin vertailukelpoisella tavalla vuosien 2016–2022 inventointeihin verrattuna (Rintamäki 2016, Korvenpää 2021, 2022), jotta lintukantojen vuosittaisistakin muutoksista saataisiin luotettavaa tietoa. Vesi- ja lokkilinnut sekä runsaimmat rantalintulajit on laskettu koko lidesjärvellä myös 12 aiempaa vuotena vuosien 1971 ja 2011 välillä, ja näillä lajeilla pari- ja reviirimääriä voidaan vertailla pitkäaikaisten kannanmuutosten tutkimiseksi peräti 54 vuoden pituisella jaksolla.

2.2. Pesimälinnuston laskentamenetelmät

Lidesjärven kaikki vesi- ja lokkilinnut sekä rantojen harvalukuiset, vaateliaat ja erityistä suojeluarvoa osoittavat pesimälajit laskettiin pesimäkausina 2023–2025 kiertämällä järvi rantoja myöten ja tähyttämällä vesialue huolella kiikareilla ja kaukoputkella läpi neljään kertaan pesimäkauden kuluessa huhti-toukokuun vaihteesta heinäkuun puolivälin paikkeille. Keväällä 2025 laskentakäynnit tehtiin viikkoa aiemmin kuin 2023–2024 vesilintujen tavallista varhaisemman kevätmuuton vuoksi. Havainnot ja lintujen käyttäytyminen merkittiin kartoille. Laskennassa noudatettiin valtakunnallisen vesilintujen piste- ja kiertolaskennan ja maalintujen kartoituslaskennan vakiomenetelmiä, joiden mukaisesti myös pari- ja reviirimäärät tulkittiin ottaen huomioon lajikohtaiseen havaittavuuteenkin liittyviä näkökohtia (Koskimies & Väisänen 1988, 1991, Koskimies 1994, 2009, 2018).

Vesilinnut paikannettiin ja laskettiin pääsääntöisesti samoista tähytyspisteistä kuin Korvenpää (2021, 2022). Tähytetyt vesialueet kattoivat lidesjärven koko avovesialan ja vesikasvustojen reunat. Järvi kierrettiin joka käyntikerralla kokonaan ympäri myötäpäivään, ja vesialueella oleskelevia lintuja tähytettiin myös varsinaisten tähytyspisteiden välillä niin etelä- kuin pohjoisrannallakin pyrkien etsimään aiemmin huomaamatta jääneitä yksilöitä. Koko ajan tarkkailtiin lintujen mahdollisia siirtymisiä paikasta toiseen, jotta samaa yksilöä ei tilastoitaisi useampaan kertaan. Luhtien, rantapensaikkojen ja -lehtojen linnut laskettiin merkitsemällä kaikki havainnot ja lintujen käyttäytyminen kartalle havaintopaikan kohdalle. Pääosa näiden kosteikko- ja maalintulajien havainnoista perustui laulu- ja soidin- ja muiden reviirin hallintaa ilmentävien äänten kuunteluun. Niin vesi- kuin rantalintuja laskettaessa oli erityisen

tärkeää tarkkailla saman lajin mahdollisimman monia yksilöitä yhtäikaa, jotta lähekkäin oleskelleet tai äännelleet yksilöt eroteltaisiin toisistaan mahdollisimman luotettavasti.

Vuonna 2025 vesilinnut laskettiin huhti- ja toukokuun kahdella käyntikerralla 28.4. ja 10.5. ja rantalinnut lisäksi myös kolmannella laskentakäynnillä 6.6. Vesilintujen ja naurulokkien poikaset laskettiin niin ikään sekä 6.6. että viimeisellä laskentakäynnillä 5.7.

pesintämenestyksen tutkimiseksi. Jokaisella käyntikerralla merkittiin kaikki linnut muistiin riippumatta siitä, mille lajeille ja lajiryhmille kyseinen käyntikerta oli laskentaohjeiden mukaan otollisin. Kesä- ja heinäkuun havainnot täsmensivät ja varmistivat muutaman vesi- ja rantalintuparin toukokuisten päälaskenta-aikoina tehtyjen havaintojen tulkintaa kyseisten yksilöiden kuulumisesta Iidesjärven pesivään tai ainakin paikalliseen linnustoon. Laskennat tehtiin heikkotuulisina poutapäivinä, jolloin linnut näkyivät ja kuuluivat luotettavasti. Selvityksen tekijällä on pitkäaikainen kokemus lintujärvien ja -kosteikkojen pesimäaikaaisista lintulaskennoista, eri lajien havaittavuudesta ja elintavoista sekä havaintojen tulkinnasta pareiksi ja reviiireiksi (Koskimies 2009, 2018).

Vuonna 2025 maastolaskennat tehtiin seuraavina ajankohtina (suluissa pilvisyys, tuulen suunta ja voimakkuus sekä lämpötila):

28.4.2025 klo 7.10–12.15 (5–10/10, S 1–3 m/s, +4 -> +8 °C)

10.5.2025 klo 7.20–12.45 (0–10/10, N 0–2 m/s, +1 -> +10 °C)

6.6.2025 klo 7.40–12.45 (2–5/10, S 1–3 m/s, +11 -> +18 °C)

5.7.2025 klo 8.30–13.05 (2–5/10, S 1–2 m/s, +12 -> +16 °C).

2.3. Parimäärälaskentojen luotettavuus

Päätavoitteena selvityksessä oli niin vesi-, kosteikko kuin rantalintujenkin mahdollisimman todenmukaiset pari- ja reviirimäärät vuosina 2023–2025 Iidesjärven nykyisten pesimälintukantojen ja pesimälinnuston suojeluarvon määrittämiseksi. Koko järven kierto jalkaisin myötäpäivään ja vesialueen tähytys useammalta paikalta pohjoisrannaltakin sekä pitempi laskenta-aika kullakin laskentakäynnillä verrattuna Korvenpään (2021, 2022) selvityksiin ovat voineet tehostaa joidenkin kasvustojen kätköissä piilottelevien ja vaitonaisten lajien huomaamista. Tällä ei ole kuitenkaan merkitystä järven lintukantojen yleissuuntausten seuraamiselle, mikä on tutkimuksen päätavoite.

Joitakin piilottelevien ja esimerkiksi pariutumisen jälkeen vaikenneiden enimmäkseen yöaktiivisten lajien (esim. kerttuset, luhtakana ja luhtahuitti) reviierejä saattoi jäädä huomaamatta. Paikalliset lintuharrastajat havainnoivat lintuja lähes joka päivä kevästä syksyyn ainakin itäpään lintutornista ja tallentavat havaintojaan BirdLife Suomen Tiira-lintutietopalveluun, mistä on tarvittaessa saatavissa täydentäviä havaintoja harvinaisimpien lajien esiintymisestä. Lintuharrastajilla yleisten ja runsaslukuisten pesimälajien havainnoinnin teho, havainnointialue ja havaintojen tallennusaktiivisuus vaihtelevat. Siksi havaintomääriä ei voida käyttää sellaisinaan vertailukelpoisena seurantamateriaalina toisin kuin vakiomenetelmin ja tunnetulla teholla tehtyjä laskentoja.

Suuri osa ranta- ja kosteikkolintujen reviiirihavainnoista koskee laulavia tai soittimella äännteleviä koiraita tai pareja, vähemmistö varoittavia yksilöitä. Todennäköisesti

vaihteleva vähemmistö reviiriä puolustavista yksilöistä jää parittomiksi. Osa lintuyksilöistä havaittiin vain yhdellä laskentakäynnillä, mutta silloinkin reviiritulkinta perustuu laulavaan tai reviirin puolustusta ilmentävään ääntelevään, varoittelevaan, pesää rakentavaan tai poikasia ruokkivaan paikalliseen yksilöön.

Esimerkiksi ruokokerttusen ja pajusirkun merkittävästi isommat reviirimäärät vuosina 2023–2025 vuosiin 2021–2022 verrattuna selittyvät todennäköisesti suureksi osaksi parantuneella havainnointiteholla, eivätkä suuremmat reviirimäärät ilmennä niin huomattavaa kantojen kasvua kuin luvuista voisi päätellä. Vesilintujen ja huomiota herättävien, harvalukuisten ja pesimälinnuston suojeluarvoon merkittävimmin vaikuttavien lajien lukumäärät ovat kuitenkin säilyneet niin vertailukelpoisina selvityksestä toiseen 1970-luvulta saakka, että pari- ja reviirimääriä voidaan vertailla riittävän luotettavasti lintukantojen ja suojeluarvon muutosten tarkastelemiseksi, suojelukeinojen kehittämiseksi ja niiden vaikutusten seuraamiseksi.

2.4. Poikuelaskentojen luotettavuus

Kesäkuun (6.6.) ja heinäkuun (5.7.) poikueiden tarkkailukäynnit vaikuttavat ajoittuneen kohtalaisen hyvin otannoiksi vesilintujen ja lokiin poikaskauden kahdesta ajankohtaisesta tilanteesta. Kahden laskentapäivän otos ei lähtökohtaisesti voi kuitenkaan kuvata kuin pintapuolisesti poikastuoton yleistaso. Otokseen sisältyy virhelähteitä, merkittävinä etenkin se, että todennäköisesti huomattava osa varsinkin puolisuikeltajasorsien poikueista on pysytellyt piilossa kasvustoissa, ja osa poikueista on tuhoutunut ennen laskentakäyntejä osittain tai kokonaan. Luultavasti melkein kaikki silkkiuikun poikueet havaittiin, sillä untuvikot oleskelevat alusta lähtien avovesillä ja kerjäävät emoiltaan äänekkäästi ruokaa. Myös nokikanan poikueista nähtiin luultavasti valtaosa. Osa vesilintunaaraista ja jotkin lokeista munivat tuhoutuneen munapesyeen tilalle uusintapesyeen, minkä vuoksi poikaset saattavat olla havaittavissa vasta myöhemmin heinäkuussa ja varsinkin silkkiuikulla myöhäisimmät vasta elokuussa.

Pesimälautoilla pesineiden naurulokkien poikasmääriä ei pystytty rannalta tähyttämällä tarkoin selvittämään, koska lautoille kasvoi alkukesään mennessä tuuhea kasvillisuus, jonka uumenissa valtaosa poikasista piilotteli näkymättömissä, monet oletettavasti pesintälaatikoiden takanakin.

Vesi- ja loki-linnuston todellisen pesimätuloksen selvittäminen edellyttäisi useita poikuelaskentoja poikasten itsenäistymiseen eli syksyn alkuun saakka sekä järven kiertämistä veneellä, jolloin vesikasvustoissakin piilottelevat poikueet löytyisivät. Saadut tulokset ilmentävät kuitenkin poikastuoton karkeaa yleistaso ja vuosien välistä vaihtelua. Vuosien välisessä vertailussa selvät suuntaukset vertailukelpoisesti selvitetystä poikastuotosta ovat järven suojeluarvoa tarkasteltaessa tärkeämpiä kuin todenmukaiset luvut, joita yleensä ei pystytä selvittämään moninkertaisellakaan työmäärällä. Saadut tulokset kertovat yleispiirteisesti pesintöjen onnistumisesta kolmena seurantavuonna.

Taulukko 1. Vesi- ja rantalintujen pesivien parien ja reviirien määrät lidesjärvellä vuosina 2016 (Rintamäki 2016), 2021–2022 (Korvenpää 2021, 2022) ja 2023–2025 (Koskimies 2023, 2024, tämä raportti). Vuosina 2016–2022 seuranta painottui vesilintuihin ja lokkeihin, mutta 2023–2025 laskettiin myös rantaluhtien, -pajukoiden ja selvitysalueeseen (kuva 1) kuuluvien lehtojen kaikki erityisesti huomioitavat lajit, joita varmasti on esiintynyt rannoilla aiemminkin mutta reviirimääriä ei tiedetä (merkitty ?). Suomessa uhanalaisiksi ja silmälläpidettäviksi luokitellut lajit on **lihavoitu** ja EU:n lintudirektiivin liitteessä I luetellut lajit *kursivoitu*. Suomessa uhanalaiset lajit: EN = erittäin uhanalainen ja VU = vaarantunut laji. NT = Suomessa silmälläpidettävä laji. Kansainvälisesti huomionarvoiset lajit: D1 = EU:n lintudirektiivin liitteen I laji ja v = itäinen tai pohjoinen laji, jonka kannasta merkittävä osa pesii Suomessa (luokiteltu aiemmin Suomen kansainvälisiksi vastuulajeiksi). Muut lajit ovat erityisesti huomioitavia lajeja esimerkiksi vaateliaiden elinympäristövaatimusten, huomattavan Suomen kokonaiskannan laskun tai aiemman uhanalaisluokituksen vuoksi (esim. Väisänen ym. 1998, Koskimies 2025).

Laji	Suojeluperuste	2016	2021	2022	2023	2024	2025
<i>Laulujoutsen</i>	D1 (v)	1	1	1	1	1	1
Haapana	VU (v)	2	2	2	9	3	9
Harmaasorsa		0	0–1	1 (?)	3	1	5
Tavi	(v)	3	4	3	10	5	4
Sinisorsa		12	16	25	17	10	23
Heinätavi	VU	0	0	1	0	0	0
Lapasorsa		2	0–1	1	0	1	0
Punasotka	CR	3	1	1	0	0	0
Tukkasotka	EN (v)	0	1	1	0	1	3
Telkkä	(v)	7	6	15	21	15	20
Silkkiiuikku	NT	10	15	15	22	24	31
Härkälintu		0	0	0	0	0	1
Fasaani		0	0	0	0	2	0
<i>Kaulushaikara</i>	D1	0	0	2	1	1	0
Luhtakana		0	1	5	4	1	3
<i>Luhtahuitti</i>	D1	0	0	0	0	1	0
Liejukana	VU	2–3	1	2	4	0	0
Nokikana	EN	5–6	12	14	23	19	27
<i>Kurki</i>	D1	0	0	1	1	1	1
Taivaanvuohi	NT	1	0–1	0	1	1	1
Rantasipi	(v)	1	1	1	2	1	2
<i>Kalatiira</i>	D1	0	0	0	0	4	0
Naurulokki	VU	161	20	57–60	37	99	123
Kalalokki		1?	0	0	1	0	0
Pikkutikka		?	?	?	2	2	3
Västäräkki	NT	?	?	?	4	9	7
Satakieli		?	?	?	9	7	1
Leppälintu	(v)	?	?	?	?	1	0
Pensastasku	VU	?	?	?	2	0	1
Ruokokerttunen	NT	40	≥ 20	≥ 22	43	49	41
Viitakerttunen		?	?	?	3	1	4
Luhtakerttunen		0	0	0	0	1	1

Laji	Suojeluperuste	2016	2021	2022	2023	2024	2025
Rytikerttunen		2	5	2	1	2	0
Rastaskerttunen	VU	0	0	0	1	0	0
Pensaskerttu	NT	?	?	?	9	4	8
Mustapääkerttu		?	?	?	4	4	9
Sirittäjä		0	0	0	0	1	1
Tiltalti		0	0	0	0	0	4
Harakka	NT	?	?	?	14	8	8
Tikli		?	?	?	2	2	6
Punavarpunen	NT	?	?	?	1	0	1
Pajusirkku	VU	10	≥ 9	≥ 8	23	17	27
Lajeja:		>17	>16	>21	30	33	30
Pareja:		>263	>115	>180	275	283	376

Taulukko 2. Vesilintujen poikueet ja poikasmäärät lidesjärvellä vuonna 2025 kahdella laskentakäynnillä (6.6. ja 5.7.). Poikasten ikä on ilmoitettu karkean jaottelun mukaan kolmella ikäluokalla (pp = pieniä untuvikkoja, kp = puolikasvuisia poikasia, ip = isoja poikasia).

Laji	6.6.2025	5.7.2025
Laulujoutsen		pp:5
Haapana		pp:4
Sinisorsa		pp:5 / kp:3 / ip: 2
Tukkasotka	pp:1	pp:5
Telkkä	pp:5+5	
Silkkiuikku	pp:3	kp:1+2+1+1+3 / ip:1+1+1
Nokikana	pp:2 / kp:2	kp:1+1 / ip:3+3+2+2
Poikueita:	6	20
Poikasia:	18	47

3. Tulokset

3.1. Pesivät ja paikalliset lintulajit vuonna 2025

3.1.1. Pesimälinnuston kokonaismäärät

Iidesjärvellä ja sitä reunustavilla rantaluhdilla, -pensaikoissa ja -lehdoissa havaittiin pesimäkaudella 2025 yhteensä 30 erityisesti huomioitavaa vesi- ja rantalintulajia, joiden yhteenlaskettu pari- ja reviirimäärä oli 376 (taulukko 1). Vuonna 2023 kokonaislajimäärä oli 30 ja yhteenlaskettu pari- ja reviirimäärien summa 275, vuonna 2024 vastaavasti 33 lajia ja 282 paria ja reviiriä. Pari- ja reviirimäärien summa kasvoi kahden vuoden takaisesta sadalla eli hyvin merkittävästi, mikä johtuu valtaosaksi naurulokkikannan kasvusta.

3.1.2. Pesivät vesilintulajit ja -parit

Vesilinnuista pesiviksi tulkittiin vuonna 2025 käyttäytymisen perusteella ja vakioituja laskentaohjeita noudattaen seitsemän sorsalajia sekä uikuista silkkiuikku ja härkälintu ja kurkilinnuista nokikana. Näiden lajien yhteenlaskettu parimäärä oli 124, mikä on kolmasosan enemmän kuin 2024. Lajit olivat runsausjärjestyksessä *silkkiuikku* (31 paria), *nokikana* (27), *sinisorsa* (23), *telkkä* (20), *haapana* (9), *harmaasorsa* (5), *tavi* (4), *tukkasotka* (3) sekä *laulujoutsen* (1) ja *härkälintu* (1 pari). Härkälintua ei ole aiempina pesimälinnuston selvitysvuosina tavattu pesivänä Iidesjärvellä (taulukko 3). Pari havaittiin soitimella Puhonlahden pohjoisrannalla 28.4. ja pesää rakentamassa samassa paikassa 10.5. sekä yksinäinen lintu 6.6. Ilmeisesti pesintä tuhoutui, sillä viimeisellä laskentakäynnillä 5.7. pari oleskeli järven länsipäässä, missä sillä ei myöskään silloin ollut pesää eikä poikasia. Erityisesti silkkiuikun, nokikanan, sinisorsan, harmaasorsan ja tukkasotkan parimäärät nousivat merkittävästi edellisiin vuosiin verrattuna.

Vuonna 2023 puuttuneita mutta vuonna 2024 pesineitä vesilintulajeja olivat lapasorsa ja tukkasotka, joista 2025 lapasorsaa ei havaittu sen enempää kuin liejukanaakaan (laji pesi 2023 muttei 2024). Sorsista ja uikuista poiketen laulujoutsen ja nokikana puolustavat pesäpaikkansa ympärillä pysyvää reviiriä, joiden sijainti (joutsenella ja osalla nokikanoista löydetty pesäpaikat) on merkitty kuvaan 2. Laulujoutsen on pesinyt viime vuodet lintutornin lähellä järven kaakkoispäässä, jossa se havaittiinkin 28.4. Pari oleskeli 10.5. järven länsiosassa, ja 6.6. havaittiin naaras hautomassa länsipohjukassa ja 5.7. sekä emot että untuvikot pesällä. Mahdollisesti pari häiriintyi pesimäkauden alussa järven itäpäässä ja vaihtoi siksi paikkaa? Nokikanojen reviirit sijaitsivat hajallaan ympäri järveä mutta keskimääräistä tiheämmässä järven länsiosassa, kuten edellisinkin vuosina.

3.1.3. Pesimättömät vesilintulajit

Iidesjärvellä havaittiin pesimäaikaan vuonna 2025 läpimuuttavia tai pesimättömiksi muuten tulkittuja taveja, haapanoita, telkkiä ja tukkasotkia (esimerkiksi 28.4. seitsemän koirasta ja viisi naarasta). Laulujoutsenia järvellä oleskeli 10.5. paikallisen pesimäparin lisäksi toinenkin pariskunta. Lähiseudulla pesiviä vesilintuja ja nimenomaan koiraita

näyttää kerääntyvän Iidesjärvelle keskikesästä alkaen, mikä on tyypillistä muillakin reheväkasvuisilla, ruokailu- ja lepäilypaikoiksi sopivilla lintujärvillä. Kesäaikaiset sorsamäärät ovat tästä syystä suurempia kuin järven pesimäkanta.

Muista kuin pesivistä vesilintulajeista Iidesjärvellä havaittiin laskentapäivinä *kyhmyjoutsen*. Pariskunta oleskeli järvellä 28.4. Kyhmyjoutsen on Pirkanmaalla ja ylipäänsä Etelä-Suomen sisämaassa hyvin harvinainen.

3.1.4. Pesivät lokkilinnut

Iidesjärven kaakkoisosaan ankkuroitiin keväällä 2021 kelluva lautta, joka oli tarkoitettu *naurulokkien* turvalliseksi pesäpaikaksi. Talvikaudella 2023/2024 sen viereen tuotiin toinen lautta, minkä jälkeen pesille oli tarjolla kaksinkertainen pinta-ala. Pesimäkaudella 2023 kaikki järven naurulokit (37 paria) pesivät silloisella ainokaisella lautalla. Vuonna 2024 kahdella lautalla alkoi pesiä yhteensä 93 paria, Jokipohjan laitumen lammella kolme paria ja Puhonlahden pohjoisrannalla kolme paria. Vuonna 2025 lautoilla alkoi pesiä 120 paria (eteläisellä 46 ja pohjoisella 74 paria) ja Jokipohjan laitumen lammella kolme paria. Lauttojen parimäärä on minimiarvio, sillä muutamia hautoneita yksilöitä (joiden perusteella määrä laskettiin etelärannalta kahdesta eri pisteestä) saattoi jäädä piiloon pesälaatikoiden taakse. Naurulokkeja lenteli touko- ja kesäkuussa ruoanhaussa eri puolilla järveä. Iidesjärven naurulokit etsivät ruokaa myös muualta lähiseudulta, ja järvellä saattaa käydä ruokailemassa muuallakin pesiviä yksilöitä.

Kalatiiraja havaittiin Iidesjärvellä kaikilla käyntikerroilla yleensä noin 10–20 yksilöä. Kalatiiran pesintää ei varmistettu vuonna 2025, vaikka lintuja nähtiin soidinmenoissa ja koiraita ruokkimassa naaraita. Lokkilautalla pesi yksi pari kesällä 2024. Ruokavieraina käyvien tiirujen pesäpaikat olivat todennäköisesti lähiseudun suuremmilla järvillä, mahdollisesti myös lähiympäristön rakennusten katoilla.

Kalalokkia ei havaittu pesivänä vuonna 2025. Kalalokkeja tavattiin kuitenkin ruokavieraina enimmillään viitisen yksilöä. Muista pesimättömistä lokkilajeista kaksi *pikkulokkia* ruokaili järvellä 28.4., neljä *harmaalokkia* 28.4. ja yksi 6.6. sekä yksi *selkälokki* 5.7.

3.1.5. Pesivät ranta- ja kosteikkolinnut

Iidesjärven selvitysalueen rantaluhdilla ja -pensaikoissa sekä rantametsien reunamilla (kuva 1) havaittiin yhteensä 19 pesivää lintulajia, jotka eivät kuulu vesi- tai lokkilintuihin, ja jotka ovat harvalukuisia, elinympäristövaatimuksiltaan ainakin melko vaateliaita ja järven suojeluarvoa erityisesti nostavia lajeja (vuonna 2023 17 ja 2024 20 lajia, taulukko 1). Näiden lajien yhteenlaskettu reviirimäärä oli vuonna 2025 129 (vuonna 2023 127 ja 2024 115). Ne ovat runsausjärjestyksessä *ruokokerttunen* (41 reviiriä), *pajusirkku* (27), *mustapääkerttu* (9), *pensaskerttu* (8), *harakka* (8), *västäräkki* (7), *tikli* (6), *viitakerttunen* (4), *tiltalti* (4), *luhtakana* (3), *pikkutikka* (3), *rantasipi* (2), *kurki* (1), *taivaanvuohi* (1), *satakieli* (1), *pensastasku* (1), *luhtakerttunen* (1), *sirittäjä* (1) ja *punavarpunen* (1 reviiri). Kahden ylivoimaisesti runsaimman lajin, ruokokerttunen ja pajusirkun, summasta koostuu 53 % kaikkien ranta- ja kosteikkolintujen reviireistä (52 % vuonna 2023 ja 57 % vuonna 2024). Näiden 19 lajin reviirien sijainti on merkitty kuvaan 3. Järven etelärannalla 28.4.

nähty taivaanvuohi tulkittiin läpimuuttavaksi levähtäjäksi, koska paikalta ei ole myöhempiä havaintoja.

3.2. Vesilintujen ja naurulokin poikastuotto vuonna 2025

3.2.1. Vesilintujen poikastuotto

Vuonna 2025 kolmas (6.6.) ja neljäs (5.7.) maastokäynti ajoitettiin niin, että sekä varhain että myöhemminkin pesivillä vesilinnuilla olisi eri-ikäisiä poikasia pesimätuloksen selvittämiseksi. Poikueiden tarkkailukäynnillä 6.6. Iidesjärvellä havaittiin kuusi vesilintupoikuetta ja 18 poikasta sekä kuukautta myöhemmin 5.7. 20 poikuetta ja 47 poikasta (taulukko 2). Poikasten iän ja poikueen oleskelupaikan perusteella 5.7. havaittiin samat kaksi nokikana- ja yksi silkkiuikkupoikue kuin 6.6., joten havaittuja eri poikueita oli yhteensä 20. Onnistuneita pesintöjä ja pesistä lähteneitä poikueita on erittäin todennäköisesti ollut paljon suurempi määrä, mutta osaa varsinkaan puolisuukeltajasorsien poikueista ei kahdella käyntikerralla havaittu kasvustoissa piileskelyn takia, ja osa oli todennäköisesti ehtinyt tuhoutua ennen maastokäyntejä (jonkin verran poikasia luultavasti 5.7. jälkeenkin). Verrattuna pesiviksi tulkittujen parien määriin poikastuotto vaikuttaa edellisvuosien tapaan heikolta muilla lajeilla paitsi laulujoutsenella, silkkiuikulla ja nokikanalla.

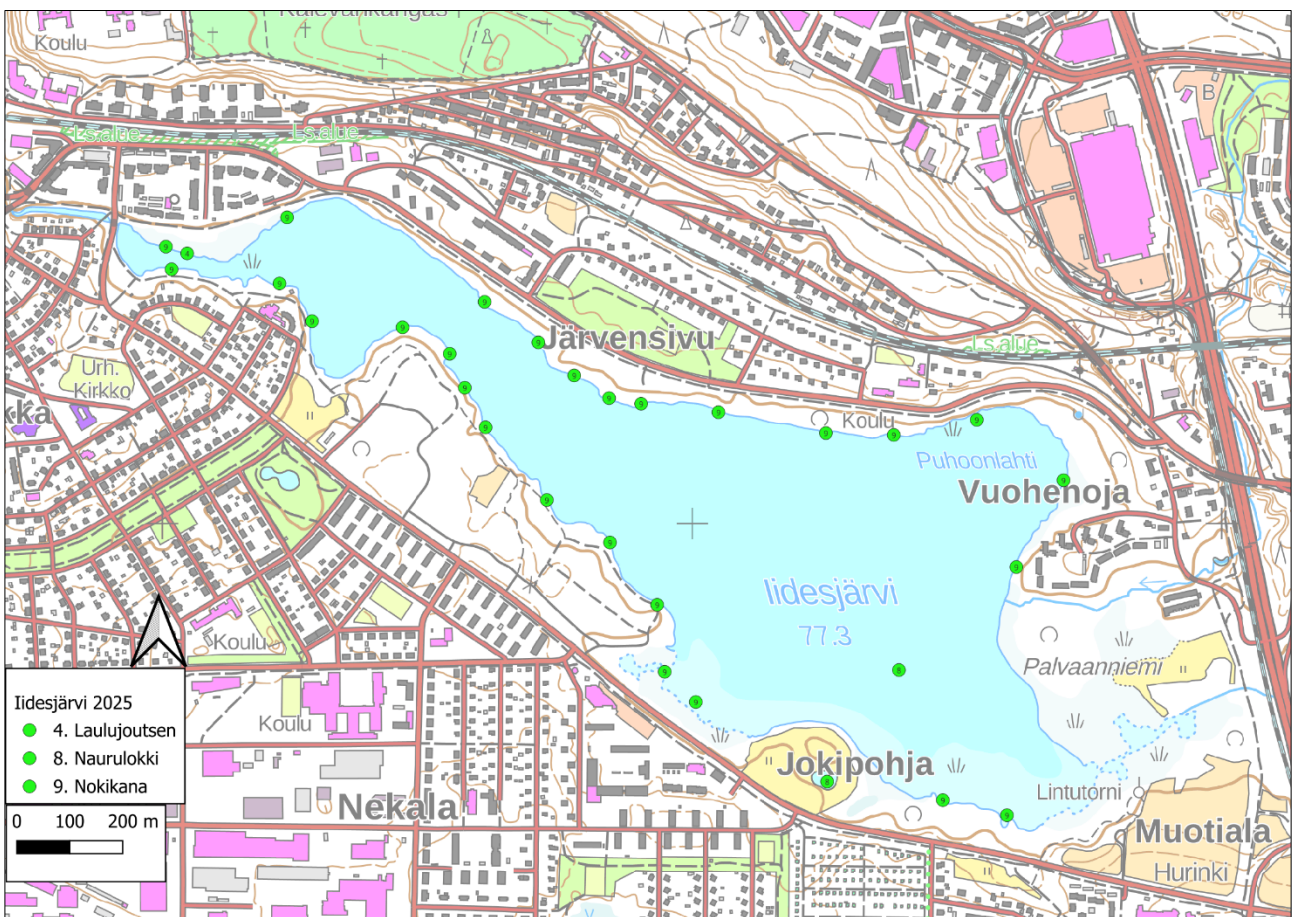
3.2.2. Naurulokin poikastuotto

Lautalla pesineiden naurulokkien poikasia tähystettiin 6.6. ja 5.7. Jokipohjan laidunlammen pesäpaikoilla ei poikasia eikä emoja havaittu, ja pesinnät tuhoutuivat erittäin todennäköisesti edellisvuoden tavoin. Pesälautoilla tai niiden reunamilla uimassa laskettiin 6.6. minimissään 14 keskikokoista ja 17 pientä poikasta, mutta osa ainakin alle puolikasvuisista poikasista oli varmasti kasvillisuuden kätköissä ja jäi huomaamatta päätellen siitäkin, että emoja oli suhteessa enemmän kuin poikueita. Lentokykyisiä tai lähes lentokykyisiä poikasia näkyi lautalla ja sen lähivesillä 5.7. ainakin yhdeksän yksilöä, mutta joitakin nuorempia poikasia saattoi silloinkin vielä piilotella kasvustoissa (lautoilla tai lähivesillä oleskeli vielä 26 aikuista yksilöä). Naurulokit lähtevät pesäpaikoiltaan heti poikasten itsenäistyttyä.

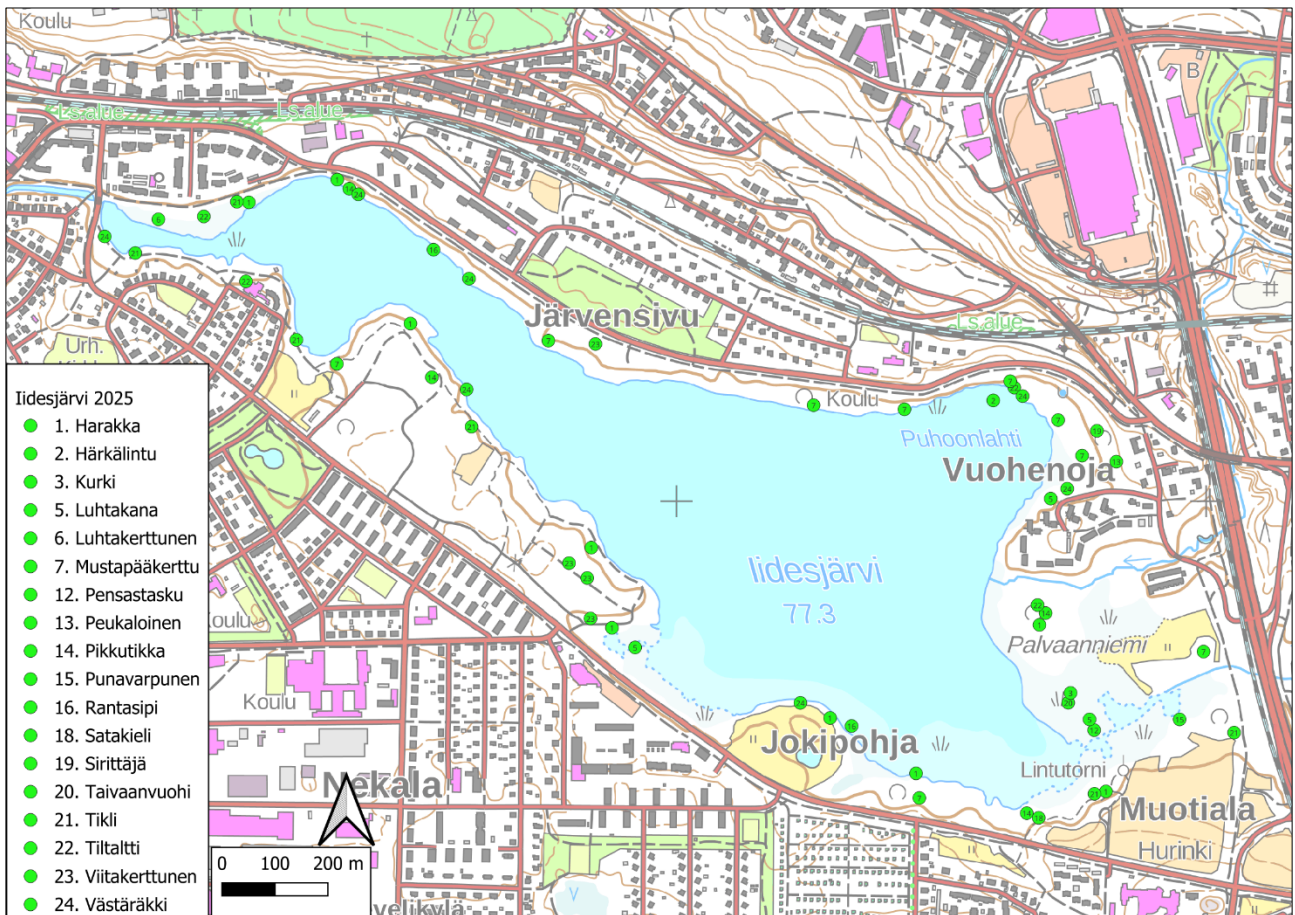
Näiden jonkin verran epävarmoiksi jääneiden tulosten perusteella valtaosa pesinnöistä olisi jälleen tuhoutunut ennen poikasten kehittymistä lentokykyisiksi. Kesäkuu oli verraten viileä ja sateinen, mikä saattoi olla yhtenä syynä munapesyeiden ja untuvikkojen tuhoutumiseen. Jotkin emot rakensivat vielä 6.6. uusintapesiä tuhoutuneiden tilalle. Yhdyskunta on jo niin suuri, että nykyisille lautoille ei enempää pareja mahdu pesimään. Tämän kokoinen loppijoukko pystyy myös tehokkaasti karkottamaan peto- ja varislintuja ja mahdollisia muita pesärosvoja lähietäältä.

3.3. Pesimättömiä ruokavieraita 2025

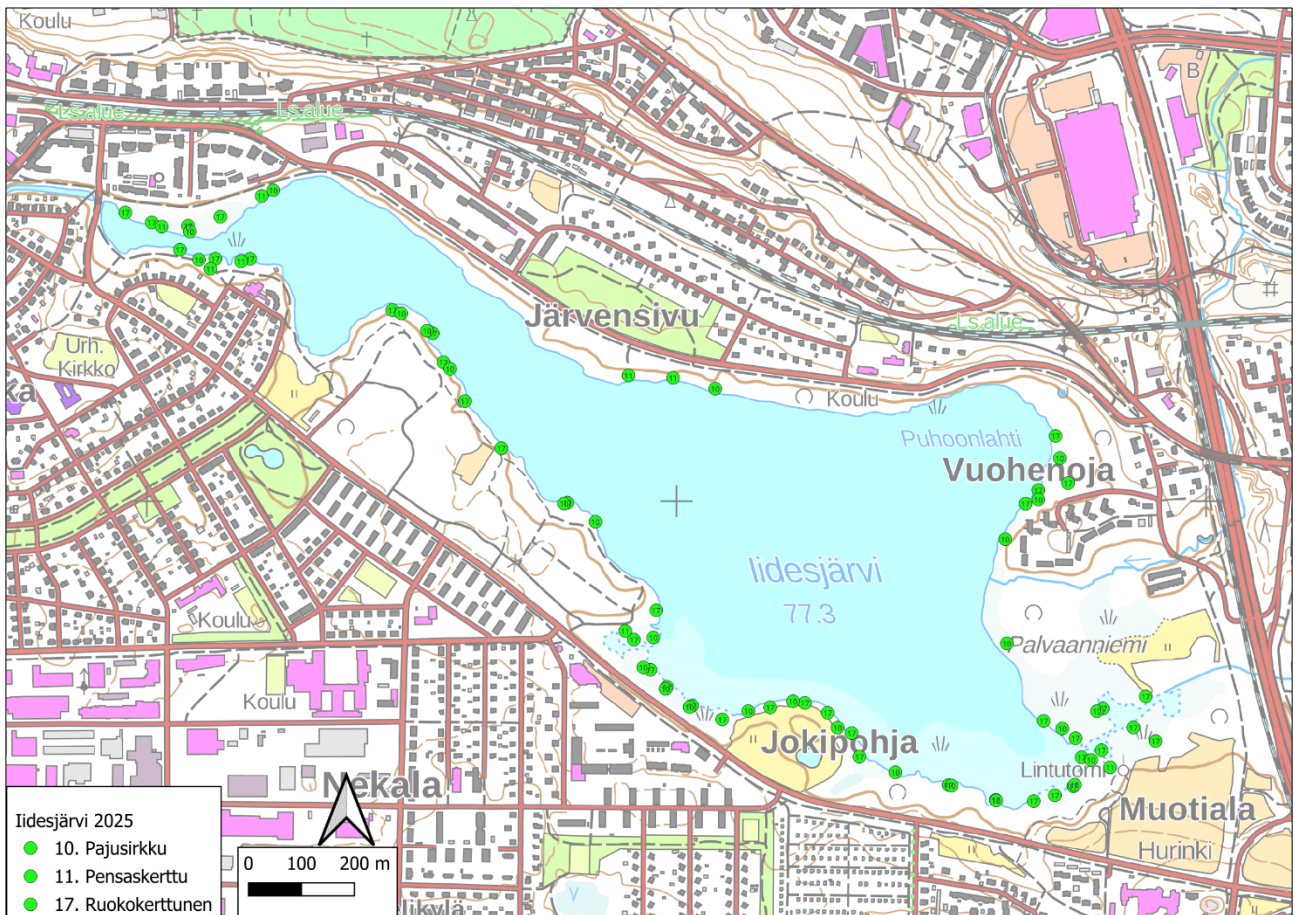
Iidesjärvellä ja sen rannoilla oleskeli laskentakäyntien aikaan useita sellaisia lajeja, jotka eivät pesi järvellä mutta todennäköisesti hakevat sieltä ravintoa. Kyse on joko lähiseudulla muualla pesivistä tai kokonaan pesimättömistä yksilöistä. Esimerkiksi lokkilinnuista järvellä havaittiin edellä mainitut *kalalokki*, *harmaalokki*, *selkälokki* ja *kalatiira*. *Ruskosuohaukkanaaras* saalisteli järvellä 6.6.

Kuva 2. Laulujoutsenen, nokikanan ja naurulokin pesäpaikat Iidesjärvellä vuonna 2025. Naurulokeista 120 paria pesi kaakkoisosan avovesialueen kahdella kelluvalla lautalla ja kolme paria Jokipohjan laitumen lammella.

Kuva 3. Rantaluhdilla, -pensaikoissa ja -lehdoissa pesivien ranta- ja kosteikkolintulajien reviirit lidesjärvellä vuonna 2025. Pajusirkku, ruokokerttunen ja pensaskerttu: ks. kuva 4.

Kuva 4. Rantaluhdilla, -pensaikoissa ja -lehdöissa pesivien ranta- ja kosteikkolintulajien reviirit Iidesjärvellä vuonna 2025: pajusirkku, ruokokerttunen ja pensaskerttu.

4. Johtopäätökset ja pohdinta

4.1. Iidesjärven pesimälinnuston suojeluarvo

4.1.1. Suojeluarvoon erityisesti vaikuttavat lajiryhmät

Linnuston paikalliseen suojeluarvoon niin Iidesjärvellä kuin muuallakin vaikuttavat erityisesti lajit, jotka on luokiteltu koko Suomessa uhanalaisiksi ja silmälläpidettäviksi lajeiksi (Hyvärinen ym. 2019) ja alueellisesti uhanalaisiksi lajeiksi (Suomen ympäristökeskus 2021, Lehtiniemi ym. 2021), sekä lajit, jotka kuuluvat Euroopan Unionin lintudirektiivin liitteen I lajeihin (Ympäristöministeriö 2021).

Myös sellaiset itäiset ja pohjoiset lajit, joiden EU:n alueen kokonaiskannasta huomattava osa pesii Suomessa, osoittavat alueen arvoa kansainvälisemmässä mittakaavassa. Ympäristöhallinto luokitteli 2020-luvun alkuun saakka tällä lähtökohdalla Suomen vastuulajeiksi sellaiset lajit, joilla maamme pesimäkanta oli vähintään noin 15 % Euroopan kokonaiskannasta, mutta ainakin toistaiseksi luokituksesta on luovuttu, koska listaa ei ole päivitetty Suomen ja Euroopan uusimpien kannanarvioiden mukaisesti (Koskimies 2025). Pääosa luettelon aiemmista lajeista kuuluisi viime aikojen kannanmuutoksista huolimatta vastuulajeiksi edelleenkin.

Lintualueen paikallista suojeluarvoa nostavat myös elinympäristönsä valinnassa vaateliaat ja muista syistä koko Suomessa harvinaisina ja vähälukuisina esiintyvät lajit sekä voimakkaasti taantuvat mutta silti vielä melko yleiset lintulajit (esim. Väisänen ym. 1998, Valkama ym. 2011, Koskimies 2025). Näistä lajeista jotkin on lisäksi luokiteltu uhanalaisiksi edellisissä luokituksissa vuosina 2010 ja 2015 (Hyvärinen ym. 2019).

4.1.2. Iidesjärven suojeluarvoa nostavat lajit

Kaikkia yllä mainittuja lajiryhmiä voidaan pitää erityisesti huomioitavina lajeina myös Iidesjärven suojeluarvolle, ja siksi niihin on keskitytty linnustoselvityksissään (taulukko 1). Iidesjärvellä vuosina 2016 ja 2021–2025 havaituista 42 erityisesti huomioitavasta, pesimälinnustoon kuuluvasta lajista merkittävällä osalla on joko kansallinen tai kansainvälinen suojeluperuste. Kahdeksan lajia on luokiteltu Suomessa uhanalaisiksi (kaksi erittäin uhanalaisiksi ja kuusi vaarantuneiksi) ja seitsemän lajia silmälläpidettäviksi, joten 36 % pesivästä lajistosta on uhanalaisluokituksessa punaisella listalla (Hyvärinen ym. 2019). Lisäksi viisi lajia kuuluu EU:n lintudirektiivin liitteen I lajeihin ja seitsemän lajia Euroopan Unionissa Suomen vastuulajeina aiemmin pidettyihin lajeihin (niistä yksi on samalla myös erittäin uhanalainen, yksi vaarantunut ja yksi direktiivilaji). Kaikkiaan 62 %:lla järvellä vuosina 2016 ja 2021–2025 pesineestä erityisesti huomioitavasta lajista on jokin näistä neljästä suojeluperusteena.

4.1.3. Pesimälinnuston suojeluarvon vuosivaihtelut

Iidesjärven tapaisen pienialaisen alueen pesivät lintukannat ja suojeluarvo eivät tiettyinä vuonna riipu pelkästään paikallisista elinympäristöistä ja elinoloista, vaan vuosittaisia

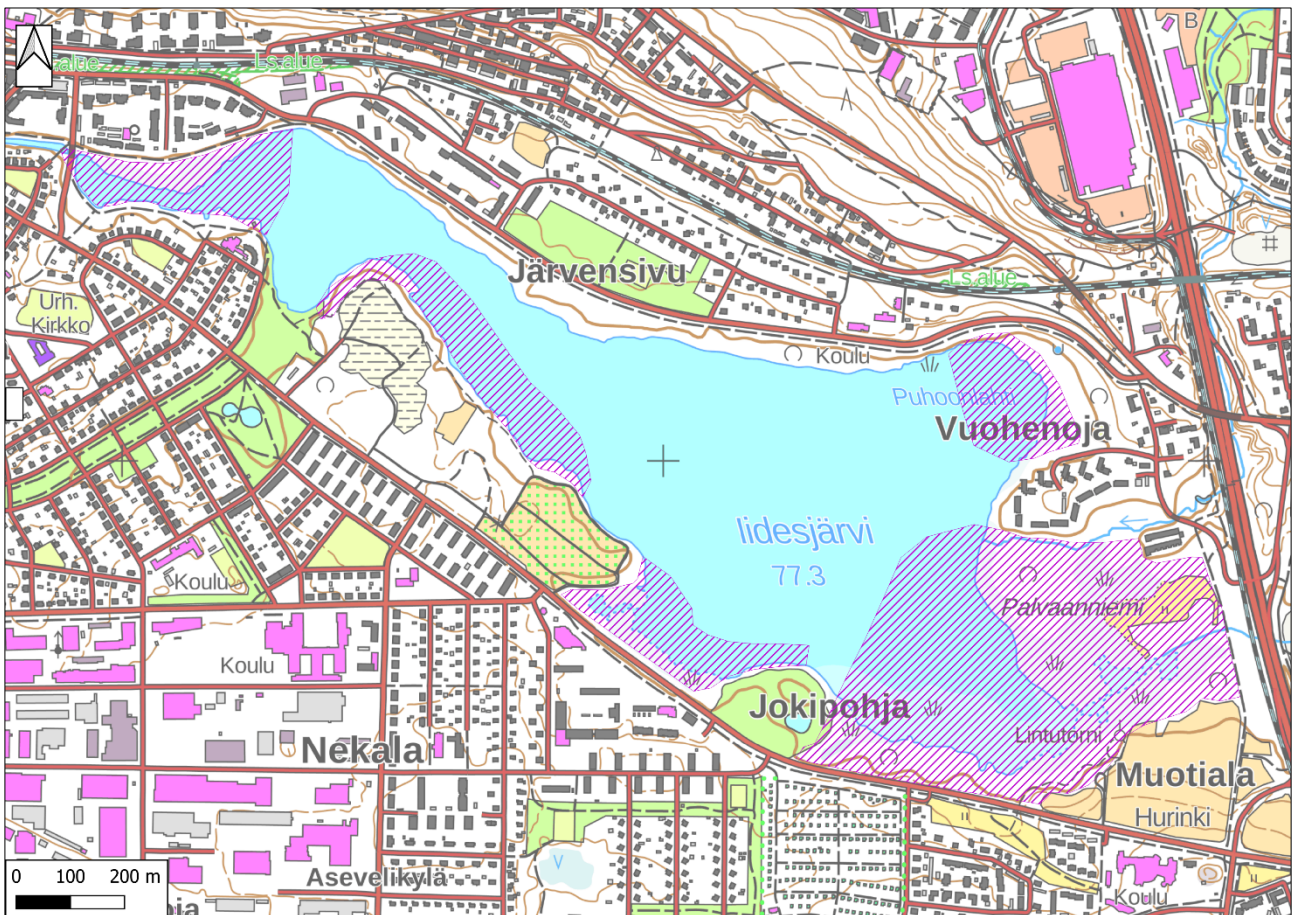
pesivien lintukantojen vaihteluja tietyllä paikalla aiheuttavat esimerkiksi lajien kokonaiskannan muutokset edellisen pesimäkauden poikastuoton ja kuolleisuuden ailahtelujen tai ei-kotipaikkauskollisten lajien pesimäalueen vaihtumisen vuoksi. Myös kevätmuuton aikaiset sääolot ja kevään aikaisuus tai myöhäisyys sekä monet paikalliset ja alueelliset satunnaistekijät vaikuttavat siihen, miten monta paria mistäkin lajista asettuu keväällä Iidesjärvelle pesimään. Iidesjärven linnuston suojeluarvoa voidaankin luotettavammin tarkastella useampivuotisten tutkimusten perusteella.

4.1.4. Iidesjärven arvokkaimmat osa-alueet

Iidesjärvi on rantoineen huomattavan arvokas lintualue, jonka pesimälinnusto on hyvin monimuotoinen alueen suhteellisen pienehköstä koosta huolimatta. Pesimälinnuston laji- ja parimäärät ja koostumus vaihtelevat järven eri osien välillä. Linnustolle arvokkaimpia ovat ne ranta-alueet, joilla ruovikot ja muut luhdet ovat laajimmillaan, ja joilla ihmisiä liikkuu harvoin tai ei ollenkaan tiheiden rantalehtojen ja -pensaikkojen, vetisten luhtien ja muiden vaikeakulkuisten maastotyyppien tai laidunaitausten vuoksi. Tällaisilla alueilla niin vesi-, ranta- kuin kosteikkolinnut voivat pesiä mahdollisimman rauhallisissa oloissa.

Iidesjärven arvokkaimmat osa-alueet on merkitty kuvaan 4. Ne sijaitsevat järven länsi-, kaakkois- ja koillisnurkissa sekä etelärannalla. Lintujen pesimärauhan ja elinolojen vuoksi nämä osa-alueet on perusteltua säilyttää sellaisinaan ja mahdollisimman rauhallisina, eikä niille ole syytä rakentaa polkuja tai muita lintutarkkailijoita ja ylipäänsä ihmisiä houkuttelevia rakenteita. Toisaalta näillä osa-alueilla on erityisen tärkeää hidastaa ja estää luhtien kuivumista ja maatumista sekä pensaiden ja puiden kasvua. Niillä tarvitaankin aika ajoin aktiivisia hoitotoimia, kuten kasvillisuuden niittoa sekä pensaiden ja puiden poistoa, laiduntamista ja jopa pienten allikoiden kaivamista, jotta vettä ja luhtaa olisi sopivana mosaiikkina.

Iidesjärvelle tulisi laatia ajantasainen käyttö- ja hoitosuunnitelma, jossa arvioidaan paikkakohtaisesti hoidon tarve ja tarvittavat toimenpiteet aikatauluineen pesimälinnuston elinolojen säilyttämiseksi ja entisestään parantamiseksi. Järven ja rantojen virkistyskäyttö ja muut ihmistoiminnot olisi suunniteltava ja paikallisesti ohjattava siten, että päätavoitteena oleva linnuston suojelu ei vaarantuisi.

Kuva 5. lidesjärven pesimälinnuston arvokkaimmat osa-alueet (violetti vinoviivoitus).

4.2. Linnuston pitkäaikaiset kannanmuutokset

4.2.1. Vesilintujen kannanmuutokset

Lidesjärvellä on vuosina 1971–2025 pesinyt vuosittain 8–13 lajia vesilintuja eli sorsia, uikkuja sekä kurkilintuihin kuuluvia nokikanoja ja liejukanoja (taulukko 3). Lajimäärä nousi 2000-luvun alussa muutamalla lajilla, kun laulujoutsen, harmaasorsa ja liejukana vakiintuivat jokavuotisiksi tai lähes vuosittaisiksi pesimälajeiksi. Niiden lisäksi nokikana on runsastunut huomattavasti 2020-luvulla taannuttuaan ensin 1980–2010-luvuilla. Myös telkän parimäärät ovat moninkertaistuneet 1990-luvulta (parimääriä ei tosin ole laskettu 1970–1980-luvuilla). Samalla yleistasolla ovat säilyneet haapanan, heinätavin ja silkkiuikun parimäärät. Sen sijaan punasotka ja tukkasotka ovat taantuneet murto-osaan 1970-luvun ja 1980-luvun alun määristä, eikä punasotkan pesintää ole varmistettu enää 2023–2025. Suhteellisesti vähemmän taantuneisiin lajeihin kuuluvat tavi, sinisorsa ja lapasorsa. Vesilintujen yhteenlaskettu parimäärä romahti puoleen 1980-luvun lopulta 2020-luvun alkuun asti, kunnes vuonna 2023 se oli peräti 1970-luvun tasoa, vuonna 2024 noin neljäsosan pienempi mutta 2025 peräti hieman suurempikin. Erityisen ilahduttavasti ovat viime vuosina nousseet silmälläpidettävän silkkiuikun, vaarantuneiden haapanan ja erittäin uhanalaisen nokikanan parimäärät.

Eri lajien kannankehitys on samankaltainen kuin muuallakin Etelä-Suomessa ja johtuu valtaosaksi Etelä-Suomen kokonaiskantojen muutoksista, joihin vaikuttavat eniten elinympäristöjen muutokset, pesintöjen onnistuminen sääoloista ja petojen aiheuttamista tuhoista riippuen sekä kuolleisuuden pitkäaikaiset vaihtelut muuttomatkoilla ja talvialueilla (esim. Väisänen ym. 1998, Valkama ym. 2011, Koskimies 2025). Jonkin verran lidesjärven pesimäkantojen muutoksiin ovat varmasti vaikuttaneet myös paikalliset olosuhteet ja etenkin pesärosvoilta varsinkin sotkien pesintöjä suojaavien, rantaluhdilla pesineiden naurulokkien katoaminen, rantaluhtien maatumisen ja pensoittuminen, munia ja poikasia syövien minkkien, supikoirien ja varisten runsastuminen ja uskaltautuminen elämään asutuilla alueilla sekä joidenkin rantavyöhykkeiden altistuminen ihmisten liikkumisesta johtuville häiriöille. Kuten vuosina 2023–2025 vertailukelpoisesti tehdyt laskennat osoittavat, vesilintujen parimäärät vaihtelevat vuodesta toiseen huomattavasti, eikä muutaman vuoden jaksolla voida vielä päätellä luotettavasti pitkäaikaisempia suuntauksia (taulukko 1, 3). lidesjärven yli 50-vuotinen vertailukelpoinen vesilintujen laskentasarja on pisimpiä maassamme, ja sen perusteella on mahdollista päätellä lyhytaikaisia seurantoja luotettavammin lintukantojen muutosten syitä ja suunnitella eri lajien elinoloja parantavia suojelutoimia.

Taulukko 3. Vesilintujen pesivien parien lukumäärät lidesjärvellä 1971–2011 (Kosonen ym. 2016), 2016 (Rintamäki 2016), 2021–2022 (Korvenpää 2021, 2022) sekä 2023–2025 (Koskimies 2023, 2024, tämä raportti). + = kanta kasvanut, – = kanta taantunut, 0 = kanta samalla yleistasolla.

Laji	1971	1972	1983	1988	1989	1990	1993	1994	1997	2001	2006	2011	2016	2021	2022	2023	2024	2025
<i>Laulujoutsen</i> D1 (v) +	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	1	1
Haapana VU 0	3	1	3	1	1	1	1	1	3	3	1	1	2	2	2	9	3	9
Harmaasorsa +	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0-1	1	3	1	5
Tavi (v) –	9	10	10	6	2	1	1	1	3	1	3	2	3	4	3	10	5	4
Sinisorsa –	45	44	50	28	24	32	28	39	20	24	22	25	12	16	25	17	10	23
Heinätavi VU 0	0	0	0	0	0	0	0	1	1	1	1	0	0	0	1	0	0	0
Lapasorsa –	4	5	3	1	1	1	2	0	0	1	1	2	2	0-1	1	0	1	0
Punasotka CR –	14	12	13	5	3	1	2	3	2	2	2	1	3	1	1	0	0	0
Tukkasotka EN (v) –	13	13	10	1	1	1	0	0	1	0	0	0	0	1	1	0	1	3
Telkkä (v) +	?	?	?	1	?	?	?	1	8	6	2	5	7	6	15	21	15	20
Silkkiuikku NT 0	17	19	22	17	12	10	9	6	11	10	9	9	10	15	15	22	24	31
Liejukana VU +	0	0	1	0	0	0	0	0	0	1	1	1	2-3	1	2	4	0	0
Nokikana EN +	9	11	9	2	6	6	3	3	8	3	13	3	5	12	14	23	18	27
Lajeja +	8	8	9	9	8	8	9	8	9	11	11	10	10	10	3	9	10	9
Pareja 0	114	115	122	62	50	53	46	55	57	53	56	50	56	67	94	118	80	125

4.2.2. Lokkien ja kalatiiran kannanmuutokset

Kosteikko- ja rantalinnuista pisimmät laskentasarjat lidesjärveltä on nauru- ja kalalokista, ruoko- ja rytikerttusesta sekä pajusirkusta (Kosonen ym. 2016, taulukko 4). Naurulokin parimäärä oli suurimmillaan 1990-luvun alussa peräti yli kymmenkertainen 2020-luvun

alimpiin parimääriin verrattuna, mutta se kasvoi vuonna 2024 ilahduttavasti jo viisinkertaiseksi vuoden 2021 aallonpohjaan nähden ja edelleen jonkin verran 2025. Naurulokki on vähentynyt huomattavasti koko maassa, mihin pääsytit ovat pesien yleistynyt tuhoutuminen muniä ja poikasia syövien petoeläinten ja varislintujen runsastuttua lintuvesillä, naurulokin ravinnon vähentyminen painavien maatalouskoneiden, torjunta-aineiden ja lannoitteiden vähennettyä ravintoeläimiä lokkien ruokailupaikkoina suosimilla viljelymailla sekä pesäpaikkoina käytettyjen avointen ja vetisten pesimäluhtien kuivuminen, pensoittuminen ja muu umpeenkasvu.

Kalalokki ei ole ollut jokavuotinen pesimälaji Iidesjärvellä, jossa 1980-luvulla pesi kolme mutta muina vuosikymmeninä enintään yksi pari. Kalalokin suosimia veden ympäröimiä kiviä, karikoita tai muita maapedoilta turvassa olevia pesäpaikkoja ei Iidesjärvellä ole, eikä kalalokki ole ilmeisesti onnistunut naurulokkien pesäpaikkapuolustuksen tähden asettumaan kelluville lautoillekaan. Iidesjärvellä kuitenkin käy ruokailemassa useita kalalokkeja päivittäin, ja ne todennäköisesti pesivät lähiympäristön kerrostalojen katoilla (Kosonen ym. 2016). Kalatiirakin on järvellä nykyisin satunnainen pesijä, mutta niin kalalokkeja kuin kalatiirorakin olisi helppo houkutella pesimään kasaamalla niille kivistä karikoita turvallisen matkan päähän rannoilta, jotta emot eivät pesillään häiriintyisi ihmisistä ja sellaisista nisäkäspedoista, jotka eivät lähde uimaan.

4.2.3. Kerttusten kannanmuutokset

Ruokokerttusiat laskettiin 1980–1990-luvuilla jopa kaksinkertaisesti 2000-lukuun verrattuna (taulukko 4). Ruokokerttunen on naurulokin lailla taantunut huomattavasti viime vuosikymmeninä, ja paikallisesti sen elinoloja on muutamien paikoin heikentänyt rantaluhtien liiallinen umpeenkasvu ja supistuminen rantoihin asti yltäneen rakentamisen vuoksi. Pääsyy valtakunnalliseen kannan laskuun lienee kuitenkin talvehtimisolojen heikentyminen Afrikan keskiosissa (Väisänen ym. 1998, Koskimies 2025). Ruokokerttusiat voisi mahtua nykyisiin elinympäristöihin tämänhetkisen pesimätiheyden perusteella luultavasti vain vähän enemmän, joten sopivan pesimäympäristön saatavuus rajoittaa nykykannan kasvua. Lisäksi tälläkin lajilla pesätuhot ovat todennäköisesti kasvaneet pienpetojen ja varislintujen paikallisen runsastumisen myötä.

Rytikerttusiat on pesinyt Iidesjärvellä useimpina vuosina korkeintaan muutama pari, eikä lajin kannassa ole havaittavissa selviä pitkäaikaismuutoksia, joskin 1990-luvun lopulta 2020-luvun alkuun havaintomäärät olivat keskimääräistä suurempia (taulukko 4). Sisämaan kokonaismäärä on tätä nykyä laskussa. Joinakin vuosina rytikerttusta ei ole tavattu Iidesjärvellä lainkaan. Lajin tarvitsemia korkeita ja mahdollisimman syvässä vedessä kasvavia, maapedoille vaikeapääsyisiä järviruokokasvustoja on laajimmin Puhonlahdella ja hyvin suppeasti parissa paikassa järven etelärannalla. Rytikerttunen ei voi sopivan elinympäristön niukkuuden vuoksi juurikaan runsastua järvellä nykyisestään.

4.2.4. Pajusirkun kannanmuutokset

Pajusirkku on ruokokerttusen jälkeen Iidesjärven runsaslukuisin kosteikkolaji. Vaikka pajusirkun parhaiden vuosien parimäärät ovat olleet kolminkertaisia alimpiin verrattuna, ei kannan yleistaso ole muuttunut yli viiden vuosikymmenen kuluessa (taulukko 4).

Huomattavat vuosivaihtelut voivat johtua ailahtelusta talvehtimisen onnistumisessa. Pajusirkulle sopivaa elinympäristöä on ympäri järveä paitsi pääosassa pohjoisrantaa. Nykyinen kanta, joka oli 2025 lähes ennätysvuoden 1997 veroinen, voisi pesimäkelpoisen elinympäristön saatavuudesta päätellen kasvaa vielä vähän, joskin parhailla paikoilla kaakkoispäässä ja etelärannalla pajusirkkuja pesii niin tiheässä, että siellä ei tilaa kovinkaan monelle uudelle elinpiirille enää olisi.

Muiden kosteikko-, ranta- ja lehtolintulajien vuosittaiset kannanmuutokset vuosina 2016 ja 2021–2025 käyvät ilmi taulukosta 1.

Taulukko 4. Lokkien, ruoko- ja rytikerttusen ja pajusirkun pesivien parien määrät lidesjärvellä 1971–2011 (Kosonen ym. 2016), 2016 (Rintamäki 2016), 2021–2022 (Korvenpää 2021, 2022) sekä 2023–2025 (Koskimies 2023, 2024, tämä raportti). Parisummaan on laskettu vain ne lajit, joista on tiedot olemassa (joidenkin lajien puuttuvien tietojen (merkitty ?) tähden summat ovat todellista pienempiä vuosina 1971–1972 ja 1983–2006).

Laji	1971	1972	1983	1988	1989	1990	1993	1994	1997	2001	2006	2011	2016	2021	2022	2023	2024	2025
Naurulokki VU –	448	420	720	430	580	610	730	280	475	370	455	85	161	20	57	37	99	123
Kalalokki –	?	?	3	3	3	1	1	?	?	?	?	1	1	0	0	1	0	0
Ruokokerttunen NT –	?	?	93	60	35	55	?	?	85	30	42	45	40	≥20	≥22	43	49	41
Rytikerttunen –	?	?	11	2	0	1	0	1	5	4	4	3	2	5	2	1	2	0
Pajusirkku VU 0	?	?	24	12	14	11	?	11	33	10	11	18	10	≥9	≥8	23	17	27
Lajeja 0	?	?	5	5	4	5	?	?	?	?	?	5	5	4	4	5	4	3
Pareja –	448	420	851	512	632	678	731	291	598	414	512	152	214	54	89	105	167	191

4.3. Linnuston suojelutoimet

4.3.1. Käyttökelpoisia suojelukeinoja

Lidesjärvi on päätetty suojella luonnonsuojelualueena, ja aktiivisilla suojelutoimilla monen pesivän vesi- ja rantalintulajin elinoloja on mahdollista parantaa ja kantoja elvyttää kohti aiempien vuosikymmenten tilannetta (Kosonen ym. 2016). Tampereen kaupunki (2022) on toteuttanut tehokalastusta, rantalaidunnusta, pienpetopyyntiä ja muita elinympäristöjen ja lintujen elinolojen monipuolistamis- ja parannushankkeita 2020-luvulla.

Tehokkaimpia keinoja linnuston monimuotoisuuden lisäämiseksi ja kantojen kasvattamiseksi lidesjärvellä olisivat useiden uusien pesälauttojen rakentaminen pesäpaikoiksi naurulokeille, kivenlohkareista kasattujen karien kasaaminen kalalokeille ja kalatiiroille, minkkien ja supikoirien jatkuva ja tehokas pyynti paitsi rannoilla myös vähän etäämmällä järvestä, mahdollisesti linnunmunien ja -poikasten syömiseen erikoistuneiden, rannoilla pesivien varisten pyytäminen sekä pensaikon poistaminen paikoitellen varsinkin itä- ja länsipään laajimmilta luhdilta rantojen avoimuuden lisäämiseksi. Myös kuivempien

rantaluhtien ja -niittyjen laidunnus on hyvä keino ylläpitää ja parantaa linnuston monimuotoisuutta ja runsautta. Lisäksi särkikalakantojen pienentäminen tehokalastuksella vähentää kalojen ja sukeltajasorsien välistä kilpailua ravinnosta ja voi edistää etenkin sotkien ja silkkiuikkujen ravinnonhankintaa ja kantojen elpymistä. Telkille ja isokoskeloille kannattaisi ripustaa runsaasti pönttöjä, sillä sopivien pesäpaikkojen puute rajoittaa näiden lajien turvallisia pesimämahdollisuuksia Iidesjärvellä.

4.3.2. Lokkien pesäpaikkojen lisääminen lautoilla ja luhtia raivaamalla

Mitä isompia ja useampia yhdyskuntia naurulokkeja Iidesjärvellä pesisi, sitä paremmin ne suojaisivat lähellä pesiviä vesilintuja. Lokeille suotuisia pesäpaikkoja voitaisiin lisätä useammalla uudella lautalla. Toisaalta lautat eivät ole ainoa tai paraskaan ratkaisu varsinkin, kun samalla yritetään elvyttää lokkien lähetyvillä pesivien vesilintujen pesintäoloja. Avoveden ympäröimät lautat ovat lokinpesien tiheyden vuoksi liian ahtaita sorsille. Myöskään veden päällä kelluvia pesiä rakentavat uikut eivät pesi lautoilla.

Optimaalisinta olisikin, että sorsille ja nimenomaan uikuille ja sotkille olisi lokkiyhdyskunnan likellä sopivaa elinympäristöä. Uikut pesivät matalassa avovedessäkin, mikäli lähellä vedenpintaa on lakoontunutta tai jo pohjasta vedenpinnalle yltävää tuoretta vesikasvillisuutta kelluvan pesän pohjan tueksi, mutta pesinnät onnistuvat todennäköisemmin lähellä tuulelta suojaisia ranta- ja vesikasvustoja. Sotkat ja puolisukeltajasorsista haapana, lapasorsa ja heinätavi pesivät vetisillä luhtaniityillä (osmankäämiköt, sara- ja korteluhdat ja ruovikoiden reunat). Tästä syystä ison lokkikolonian paras paikka olisi lähempänä rantaa kuin nyt ja Iidesjärvellä nimenomaan kaakkoispäässä Palvaanniemessä, missä arimmat luhtalinnut kurki ja joutsenkin ovat pesineet vuosikausia onnistuneesti. Lintutornilta tulee riittävä etäisyys, etteivät siellä tarkkailevat ihmiset häiritse lokkeja, ja toisaalta tornissa käyvät ihmiset voivat edesauttaa sitä, että varikset eivät ainakaan ihmisten ollessa lähetyvillä uskaltautuisi lokinpesille niin usein kuin muulloin.

Naurulokkeja kannattaisi houkutella järven kaakkoispäähän joko useammalla lautalla tai luhdan raivaamisella nykyistä avoimemmaksi sekä ruoppaamalla luhdalle myös vesiallikoita. Paras keino voisi olla kokeilla sekä lauttoja että viereisten luhtien raivaamista. Luhtien kasvustoja voisi raivata tehokkaimmin avoveden reunamilta talvella niittokoneilla. Nämä paikat olisivat vielä houkuttelevampia, jos vesikasvustoja myös ruopattaisiin siten, että syntyy vaihtelevan kokoisia, avovesiuomien ympäröimiä ja lokkien turvallisiksi pesäpaikoiksi mieltämiä, matalakasvuisia ja pensaattomia, mättäikköisiä ja erikokoisia luhtasaarekkeitä. Kaivuunmassat pitää tuoda järveltä pois, koska jos ne läjitetään luhdalle, läjitys paikalle syntyy hyvin äkkiä pensaikko ja pian pikku puuryhmäkin, mikä edistää varisten ja maapetojen saalistusta. Vallihautamainen kaivanto koko raivattavan pesimäalueen ympärillä rannan puolella vaikeuttaa maapetojen pääsemistä pesille.

Naurulokkiyhdyskuntia on aiemmin pesinyt myös järven länsipäässä. Se on kuitenkin kapea, ja kummallakin rannalla on vilkasta virkistyskäyttöä ja asutusta, joten sopivampi paikka yhdyskunnassa olisi kaakkoispäässä. Lisäksi osa ihmisistä ei pidä lokkien rääkynästä, ulosteista ym. ”häiriöistä”, mistä koituisi ristiriitoja suojelutoimien ja paikallisten ihmisten välille.

Yksittäisetkin aivan pienet pikkulautat tai kivenlohkareista kasatut karikot ja saarekkeet olisivat hyvin houkuttelevia esim. kalatiiroille ja kalalokeille. Kun pikkulauttoja tai -saarekkeita olisi useampia, on todennäköisempää, että naurulokit eivät valtaa niitä kaikkia, ja Iidesjärven lokkilajisto elpyisi monipuolisemmaksi. Luhtarantojen tuntumassa pesivät kalalokit ja kalatiirat suojaisivat vesilintujenkin pesintöjä karkottaessaan pesärosvoja omien pesiensä liepeiltä.

4.3.3. Luhtien hoitaminen vesilintujen pesimäolojen parantamiseksi

Myös vesilinnut ja varsinkin puolisukeltajasorsat ja rantakanat (nokikana, liejukana ja luhtakana) sekä niiden poikueet suosivat pienten allikoiden ja vesiuomien sekä kasvustojen vaihtelevaa mosaiikkimaista elinympäristöä ja vieläkin enemmän, mikäli lähistöllä pesii naurulokkeja. Matalina ja pensaattomina sekä kasvilajistoltaan monipuolisina pidettävät vesikasvustosaarekkeet ovat houkuttelevia pesäpaikkoja myös kalatiiroille ja kalalokeille.

Luhtia kannattaisi raivata kuitenkin vain rajallisilla aloilla lähellä avoveden reunaa, jotta lokkeja saataisiin sinne pesimään. Vesilinnuille ja rantakanoille sekä muille kosteikkolinnuille täytyy silti jättää valtaosa luhdista tuuheiksi ja suojaisiksi järviruovikoiksi ja osmankäämiköiksi ja muiksi kasvustoiksi, joilta niiltäkin on syytä poistaa liiallinen pensaikko ja kaikki puut. Iidesjärvellä kaakkoispään lisäksi laajin luhta on länsipään pohjoisrannalla. Sieltä kannattaisi poistaa kaikki pensaikko muutamaa ruokokerttusille ja pajusirkuille jätettävää pienehköä laulupensasta lukuun ottamatta. Pohjoisreunaan rantaviivan tuntumaan jätettäisiin kuitenkin kevyen liikenteen väylältä koituvalta häiriöltä suojaava pensas- ja puustovyö, niin näkösuojaksi kuin vähän heikentämään lintuja häiritsevää meluakin.

4.3.4. Rantaniittyjen ja -luhtien laidunnus

Ranta- ja kosteikkolinnut suosivat avoimia ympäristöjä mahdollisimman kaukana metsänreunoista ja muista tiheiköistä, joissa pedot voivat vaania lintuja näkösuojassa. Rantaluhtien ja -niittyjen laiduntamista on myös syytä jatkaa avoimia ja matalakasvuisia elinympäristöjä suosivien lajien pesimä- ja ruokailuympäristöjen turvaamiseksi. Laidunnus auttaa joitakin lajeja erityisesti ravinnonhankinnassa (esim. taivaanvuohi, haapana, tavi, sinisorsa, lapasorsa, pajusirkku) mutta pesäpaikkoina siitä hyötyvät aika harvat lajit. Kuitenkin esimerkiksi työttöhyppä saattaisi asettua rantojen pesimälinnustoon laidunalueille. Avara ja matalakasvuinen laidunnusalue monipuolistaa muutenkin rantoja ja parantaa joidenkin lintujen ravinnoksi sopivien selkärangattomien elinoloja. Laidunnuksen vaikutusten optimoimista on tutkittu, ja laiduntavista eläimistä riippuen tarvitaan erilaisia yksilötiheyksiä (laiduntavien eläinten lukumäärä suhteessa laidunalueen kokoon). Laidunnus vaikuttaa positiivisesti myös umpeenkasvua yleisesti hidastavana toimenpiteenä.

4.3.5. Pienpetojen ja varislintujen pyynti

Minkin ja supikoiran pyynti mahdollisimman tehokkaana ja laajalti lintujärvien ympäristössä on tärkeää. Tutkimukset osoittavat, että sitä on jatkettava vuodesta toiseen. Jos pyynti päättyy, alueen alemmaksi saatu tiheys merkitsee sitä, että sinne ensimmäisenä

palaavilla yksilöillä on tavallista suuremmat ravinto- ja muut resurssit lisääntyä lajinsisäisen kilpailun puuttuessa, ja pentueet ovat keskimääräistä suurempia.

Lintujärvillä ja -soilla munien ja pienten poikastenkin syömiseen erikoistuneet varikset tuhoavat merkittävän määrän pesintöjä. Yleistä varisjahtia ei ole perusteltua aloittaa, mutta mikäli havaitaan (kuten usein on) joidenkin yksilöiden erityisesti erikoistuneen lokin-, vesilinnun- ja muiden linnunpesien tyhjentämiseen, on perusteltua hakea poikkeuslupaa tällaisten yksilöiden poistamiseksi.

4.3.6. Hoitokalastus

Särkikalojen tehokalastusta Iidesjärven ravintoketjujen ja -verkkojen vuorovaikutussuhteiden muuttamiseksi on syytä jatkaa, koska kalakantojen pienentyessä vesilinnuille ja erityisesti pohja- ja vesiselkärangattomia syöville sukeltajasorsille ja uikuille jäisi enemmän ravintoa kuin nykyisin.

4.3.7. Pöntöt

Takuuvarma keino lisätä telkkien määrää roimasti Iidesjärvellä olisi ripustaa pönttöjä pitkin rantoja. Pönttöjen houkuttelemana isokoskeloitakin saattaisi asettua pesimään Iidesjärvelle ja erityisesti karumpirantaiselle pohjoisrannalle.

4.3.8. Tähänastisten hoitotoimien vaikutus pesimälinnustoon

Pesimälinnuston elinoloja on parannettu viime vuosina pesälauttojen, hoitokalastuksen, pienpetopyynnin ja kahden ranta-alueen laidunnuksen avulla. Näiden toimien vaikutusta pesimälinnustoon ei pystytä vielä näin vähien seurantavuosien aineistoista päättämään. Kaikilla lajeilla vuosittaisiin pari- ja poikuemääriin vaikuttavat hyvin monet tekijät, kuten aiempien vuosien poikastuotto, talvehtimisen onnistuminen, muutonaikaiset sääolot ja muut satunnaisesti vaihtelevat tekijät, joiden summana lajin kokonaiskanta vaihtelee laajoilla alueilla. Kokonaiskannan vaihtelut vaikuttavat pesimäkantojen suuruuksiin myös tietyllä järvellä tai muulla yksittäisellä pesimäpaikalla etenkin ei-kotipaikkauskollisilla lajeilla, vaikka lintujen elinympäristöt ja muut elinolosuhteet eivät kyseisellä paikalla olisi vuosien varrella muuttuneetkaan. Vaikka aikuiset yksilöt palaisivatkin edellisvuotiselle pesimäalueelleen, lähes kaikilla lajeilla ensi kertaa pesivät yksilöt asettuvat pesimään sukukypsyyden saavutettuaan muualle kuin synnyinpaikkansa lähelle, jolloin kokonaiskannan suuruus väistämättä vaikuttaa ainakin jossain määrin paikallistenkin kantojen kokoon.

Iidesjärven hoitotoimien vaikutusten luotettava arviointi edellyttää ainakin lähes vuosikymmenen pituista seurantasarjaa ja paikallisten kantojen vertailua valtakunnallisten linnustonseurantojen tuloksiin kokonaiskantojen muutoksista. Tällaisen vertailun perusteella olisi mahdollista selvittää, ovatko kannat kasvaneet Iidesjärvellä Etelä-Suomen kokonaiskantoja enemmän sellaisilla lajeilla, joiden voi pesäpaikkojensa, ravintonsa ja muiden ekologisten vaatimustensa perusteella odottaa hyötyvän hoitotoimista koituvista paikallisten elinolojen muutoksista. Myös lintujen poikastuoton pitäisi vuosien myötä keskimäärin kasvaa, mikäli esimerkiksi petojen vähentäminen ja suojaisten pesäpaikkojen alan laajentuminen todella edesauttaisivat linnuston pesintäolosuhteita. Hoitotoimien

vaikutusten seuranta olisi luotettavinta, mikäli parimäärät ja poikaset laskettaisiin vuosittain mutta minimivaatimuksena seurannalle on viimeistään kolmen vuoden välein toistettavat selvitykset. Lisäksi olisi perusteltua aloittaa kevät- ja syysmuutonaikaiset vesilintulaskennat Iidesjärven muutonaikaisen linnustonsuojeluarvon selvittämiseksi.

Kirjallisuus

- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kemppainen, E., Uddström, A. & Liukko, U.-M. (toim.) 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö & Suomen ympäristökeskus. Helsinki. S. 263–312.
- Korvenpää, T. 2021: Iidesjärven pesivän vesi-, lokki- ja rantalinnuston piste- ja poikuelaskennat 2021. – Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy. 15 s.
- Korvenpää, T. 2022: Iidesjärven pesivän vesi-, lokki- ja rantalinnuston piste- ja poikuelaskennat 2022. – Luonto- ja ympäristötutkimus Envibio Oy. 15 s.
- Koskimies, P. 1994: Linnuston seuranta ympäristöhallinnon hankkeissa. Ohjeet alueelliseen seurantaan. – Vesi- ja ympäristöhallituksen julkaisuja B18: 1–81.
- Koskimies, P. 2009: Kuinka luotettavia lintulaskennat ovat? – Pesimälajien havaittavuudesta lintuvesillä ja -soilla. – Ornis Karelica 33: 36–43.
- Koskimies, P. 2018: Lintulajien havaittavuus pesimäaikaisissa kartoituksissa – Kosteikkolajit. – Linnutusosikirja 2017: 170–176.
- Koskimies, P. 2023: Tampereen Iidesjärven linnustoselvitys 2023. – Faunatican raportteja 68/2023. 17 s.
- Koskimies, P. 2024: Tampereen Iidesjärven linnustoselvitys 2024. – Faunatican raportteja 48/2024. 30 s.
- Koskimies, P. 2025: Suomen linnut. Suuri lintukirja. 4. päivitetty painos. – Readme.fi. 744 s.
- Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1988: Linnustonseurannan havainnointiohjeet (2. painos). – Helsingin yliopiston eläinmuseo, Helsinki. 143 s.
- Koskimies, P. & Väisänen, R. A. 1991: Monitoring Bird Populations. A Manual of Methods Applied in Finland. – Zoological Museum, Finnish Museum of Natural History, University of Helsinki, Helsinki. 144 s.
- Kosonen, L., Rintamäki, P., Seppälä, P. & Geiger, C. 2016: Pirkanmaan linnusto. – Pirkanmaan Lintutieteellinen Yhdistys ry. 528 s.
- Lehtiniemi, T., Lehikoinen, A., Jukarainen, A., Mikkola-Roos, M., Rajasärkkä, A., Sirkiä, P., Tiainen, J., Below, A., Lindén, A., Pessa, J. & Valkama, J. 2021: Lintujen alueellinen uhanalaisuus 2021. – Linnutusosikirja 2020: 144–149.
- Rintamäki, P. 2016: Tampereen Iidesjärven linnustoselvitys 2016. – Pirkanmaan Lintutieteellinen Yhdistys ry. & Tampereen kaupunki. 29 s.
- Suomen ympäristökeskus 2021: Lajien alueellinen uhanalaisuus 2020. – https://www.ymparisto.fi/fi-fi/luonto/lajit/uhanalaiset_lajit/Suomen_lajien_Punainen_lista_2019/Alueellinen_uhanalaisuusarviointi_2020
- Tampereen kaupunki 2022: Iidesjärven ja Vähäjärven lintuvesikunnostuksien jatkot. Hankesuunnitelma Kunta-Helmi erityisavustukseen. – Kiinteistötoimi, ympäristönsuojelu, viheralueet ja hulevedet -yksikkö, Tampereen kaupunki. 10 s.

- Valkama, J., Vepsäläinen, V. & Lehtikoinen, A. 2011: Suomen III Lintuatlas. – Luonnontieteellinen keskusmuseo ja ympäristöministeriö. <http://atlas3.lintuatlas.fi> (viitattu 21.10.2019).
- Väisänen, R. A., Lammi, E. & Koskimies, P. 1998: Muuttuva pesimälinnusto. – Otava, Helsinki. 564 s.
- Ympäristöministeriö 2021: EU:n luonto- ja lintudirektiivit. – Ympäristöministeriö. <https://ym.fi/eu-n-luonto-ja-lintudirektiivit>.

Faunatica

Tuntosarvet aitoon luontoon

Kutojantie 6-8

02630 Espoo

<http://www.faunatica.fi/>